

INICIJACIJE MLADIH U KRIMINALNE GRUPE

Dr Nebojša Macanović

Redovni profesor na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci,
nebojsa.macanovic@fpn.unibl.org

Apstrakt: Problem mladih koji ulaze u svijet kriminala je u stalnoj prizmi javnosti, zbog ekspanzije nasilja, posebno u siromašnijim zemljama i disfunkcionalnim društvima. Mladi sve više usljed krize sistema vrijednosti svoje potrebe i interesovanja zadovoljavaju putem kriminala, kao izvršioci raznih krivičnih djela. Na tom putu oni prolaze kroz razne inicijacije, tj. dokazivanje lojalnosti i pripadnosti nekoj neformalnoj grupi. Taj put najčešće uništava mnoge mlade ljude i stavlja ih na marginu društva. Da li će doći do toga zavisi od brojnih okolnosti, ali prije svega balansa rizičnih i protektivnih faktora u sredini u kojoj dijete odrasta. Upravo kroz ovaj rad želimo da ukažemo na problem inicijacija mladih ne samo u svijet odraslih, nego i u druge neformalne grupe bilo da se radi o bandama, mafijaškim organizacijama, vjerskim sektama, školskim bratstvima i sl. Sve one nose teške posljedice po mladog čovjeka koji je često odbačen od porodice, škole, vršnjaka društva uopšte i spas traži u neformalnim grupama u želji da nekome pripadaju i s ciljem rješavanja svojih problema. Taj put je uvijek pogrešan, a svaka od ovih kriminalnih grupa je jedan začarani krug iz kojeg je kasnije teško izaći zbog odmazde članova prema onima koji žele da ih napuste.

Ključne riječi: inicijacije, kriminalne grupe, maloljetni delinkventi, disfunkcionalnost društva.

1. UVOD

Krajem XX i početkom XXI vijeka zbog ekspanzije informaciono-komunikacione tehnologije i globalizacije u svijetu, kao i brojnih društvenih kriza usljed ekonomske nestabilnosti i socijalne krize javljaju se i neki neželjeni oblici ponašanja kod mladih koji su sve učestaliji i intenzivniji. Današnje generacije djece odrastaju u društvu rizika koje zbog brojnih anomalija često dovodi djecu u iskušenje da krenu svjesno ili nesvjesno pogrešnim putem. Kakva je situaciju u društvu na najbolji način oslikavaju grafiti po školama, zgradama i drugim javnim mjestima.¹

Oni su odraz reagovanja prije svega, mlade populacije na dominirajuće društvene vrijednosti. Grafiti se povezuju sa supkulturnim grupama i objašnjavaju kao sredstvo neformalnog izražavanja mladih. Koristeći grafiti mladi se suprotstavljaju dominantnoj kulturi i politici.² Pored ovakvog izražavanja mladih često primjećujemo i izražene asocijalne stavove koji odudaraju od opšteprihvaćenih

¹ Macanović, N. (2021). Resocijalizacija maloljetnih prestupnika. Banja Luka: Centar modernih znanja, str. 5.

² Jugović, A. (2014). Zapisi iz anomalije. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, str.52.

društvenih stavova. Takva atmosfera i nezadovoljstvo mladih ponekad rezultira huliganskim i vandalskim ponašanjem, a žrtve takvog ponašanja su često i njihovi vršnjaci.

Asocijalni stavovi i ponašanje djece i mladih najindikativnije je u posljednjoj trijadi osnovne škole i na početku srednje škole kada djeca prolaze kroz period adolescencije.³ Koliko je zapravo period adolescencije rizičan, u kome se zapravo najviše i identifikuju asocijalni stavovi i ponašanje kod mladih, govori i De Lisi (2005) koji ukazuje da se poremećaji ponašanja najčešće razvijaju tokom djetinjstva, a ispoljavaju u adolescenciji. Takođe, većina studija navodi na opšti zaključak da adolescenti koji se nasilno ponašaju potiču iz haotičnih i dezorganizovanih porodica u kojima je antisocijalno ponašanje bio roditeljski obrazac koji je rezultirao u nekompletnoj ili neadekvatnoj socijalizaciji djeteta.⁴

Nasilje i agresivnost djece koje ispoljavaju prema svojim vršnjacima poprimaju sve veće razmjere. Agresivnost koju pokazuju u školi, koja ih očigledno ne zanima i služi kao mjesto nametanja svojih pravila i vandalskog ponašanja, prenosi se i na školsko dvorište i naselje u kome žive, gdje u krugu svoje neformalne grupe započinju i sa drugim oblicima devijantnog ponašanja. Konzumiranje alkohola i opojnih droga, ispoljavanje nasilničkog ponašanja i u okviru navijačkih grupa kojim najčešće pripadaju, krađe, reketiranje vršnjaka iz naselja, dogovorene tuče sa suparničkim grupama su stepenica koja vodi ka još većim izazovima, a to su krivična djela kojim stiču veću materijalnu dobit radi zadovoljavanja svojih prohtjeva, ali i rejtinga koji im ta krivična djela donose u neformalnoj grupi i u krugu starijih iskusnijih kriminalaca koji su im uzor i zapravo modeli ponašanja.⁵

Zbog uzrasta kada počinju sa intenzivnijim ispoljavanjem devijantnog ponašanja, a to je najčešće uzrast od 13 do 14 godina, kada još ne podliježu ozbiljnijim zakonskim sankcijama, sve se svodi na izricanje školskih disciplinskih sankcija, ako je u pitanju asocijalno ponašanje i narušavanje pravilnika o radu škole, i razgovorima sa pedagoško-psihološkom službom. Takođe, ako su u pitanju krivična djela koja počine onda se sve svodi na opomene i zastrašivanje od strane policije i vaspitno-korektivne razgovore od strane službenika centra za socijalni rad. U takvim okolnostima gdje nisu ni na bilo koji način kažnjeni za svoje ponašanje, oni ohrabreni takvim postupcima za svoje devijantno ponašanje kreću još hrabrije u dokazivanje pred svojom neformalnom grupom i ulaze u „kolosijek“ iz kojeg će kasnije teško moći izaći.⁶ Kada već postanu mlađi ili stariji maloljetnici iza sebe maju veliki broj što otkrivenih, što neotkrivenih krivičnih djela i niz izrečenih mjera od strane centra

³ Macanović, N. (2014). *Kriminogena inficiranost učenika*. Banja Luka: Udruženje nastavnika i saradnika Univerziteta u Banjoj Luci, 125.

⁴ Kron, L. (2008). *Globalne perspektive u kontroli i prevenciji kriminala*. U: L. Kron (ed.) *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminala*, 29–43. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

⁵ Macanović, N. (2021). *Resocijalizacija maloljetnih prestupnika*. Banja Luka: Centar modernih znanja. str. 21.

⁶ Macanović, N., Radonjić, M., Vuković, J. (2024). *Masovna ubistva djece u školama u SAD*. *Defendologija Nikšić*, broj 17-18. str. 61-70.

za socijalni rad i suda za maloljetnike. Za one koja naša spora pravna administracija izrekne upućivanje u vaspitno-popravnu ustanovu počinje nova era u njihovoj kriminalnoj karijeri, gdje će upoznati prijatelje istih obilježja sa kojima će često i nakon izlaska iz doma činiti krivična djela.⁷

2. POJAM I KARAKTERISTIKE INICIJACIJA

Inicijacija (lat. *initiatio*, posveta), predstavlja postupak upućivanja u principe, tajne ili tehnike rada. One su se prvo pojavile kod primitivnih plemena. To je svečanost kojom su mladi putem obreda postajali punopravni članovi zajednice. Sastojala se od ispita, iskušenja, obrezivanja, prividnog ubijanja koje simbolizuje smrt i ponovno rađanje, kao i pouka o religiji, tradiciji i sličnom. Bez obzira na razvoj društva mnoge inicijacije iz tog perioda su i dalje prisutne, najviše u Africi, u želji da plemena zadrže svoju tradiciju, ali u modernim društvima inicijacije imaju sasvim drugačiju formu koja se najčešće povezuje sa kriminalnim grupama i vezane su za ubistva članova suparničkih grupa, nasilje, otmice, silovanja i konzumiranje opojnih droga. Inicijacije počinju veoma rano, a često su vezane za period puberteta. Taj period prelaska u svijet odraslih podrazumijeva uglavnom nanošenje boli, određene izazove i prepreke koje članovi moraju da obave. Međutim inicijacije su prisutne i u školama, najviše na univerzitetima koja imaju tradiciju u tkz. bratstvima za koje svaki novi član mora da prođe određenu inicijaciju. Prisutne su i u tajnim društvima koje inicijacije sprovode kroz određene rituale i obrede. Postoje i satanističke organizacije koje imaju rituale i obrede koji su takođe vezani za inicijacije. Ti obredi su često povezani sa konzumiranjem ljudskih organa i ispijanjem životinjske krvi.⁸

Inicijacija je obred prelaza koji označava ulazak ili prihvatanje u grupu ili društvo. Može takođe predstavljati formalno primanje u odraslo doba unutar zajednice ili jednog od njenih formalnih elemenata. U širem smislu, može označavati i transformaciju u kojoj inicijant bude „ponovno rođen” u novu ulogu. Osoba koja prolazi kroz ceremoniju inicijacije u tradicionalnim obredima naziva se inicijant.⁹

Inicijacija pojedinačno ili grupno uvođenje u novu životnu fazu (u grupu odraslih, u posvećeno ili svjetovno zvanje) ili u društvenu zajednicu (udruženje, red, ceh i sl.), popraćeno je obrednim događajima. U mnogih izvan-evropskih tradicijskih društava skup postupaka kojima omladina prelazi u položaj punopravnih članova zajednice. Sastoji se od ispita, iskušenja, obrezivanja, prividnog ubijanja (koje simbolizuje smrt i ponovno rađanje), kao i pouka o vjeri, tradiciji, oblicima zajedničkoga života, pripremi za brak i sl. Primjenjuju je takođe tajna udruženja,

⁷ Macanović, N. (2020). Socijalno neprilagođeno ponašanje djece i adolescenata. Banja Luka: Centar modernih znanja. str. 65.

⁸ Macanović, N., Radonjić, M. (2024). Inicijacije mladih u svijet kriminala. Banja Luka: Centar modernih znanja. str. 58.

⁹ Miller, W. (1995). *Humiliation: And Other Essays on Honor, Social Discomfort, and Violence*. New York: Cornell University Press. pp.12.

slobodni zidari, poštovaoci određenih kultova i dr. U najširem značenju uvođenje, upućivanje, npr. u neku nauku, umjetnost, neki postupak i sl.¹⁰

Inicijacije su sastavni dio odrastanja djece, ali one često mogu biti rizične i štetne ukoliko se radi o inicijacijama koje su vezane za svijet kriminala i ulazak u neku neformalnu grupu. Nažalost brojni su primjeri divljenja djece nekim ljudima iz svijeta kriminala koje mediji popularišu zbog njihovog materijalnog stanja i bahatog ponašanja koje često podiže medijsku gledanost. Sve te emisije nisu cenzurisane i dostupne su djeci i mladim ljudima. Oni često u periodu nekih kriznih životnih situacija izlaz i identifikovanje traže upravo u radnjama i ponašanju koje pokazuju ljudi s druge strane zakona. Njihovo vrbovanje počinje jako rano, a same inicijacije isto tako sa činjenjem nekih lakših kriminalnih radnji, vrijeđanjem službenih lica, nasiljem na sportskim manifestacijama, povređivanjem drugih suparničkih grupa, reketiranjem slabijih i mladih vršnjaka, krađom novca od roditelja i davanje starijim kriminalcima, konzumiranjem alkohola i lakih droga i sl. Inicijacije počinju sa lakšim zadacima, a napredak u kriminalnoj hijerarhiji se ubrzava što su inicijacije zahtjevnije i opasnije. Često se neke od njih završavaju i ubistvima i silovanjima. Inicijacije zavise od neformalne grupe u koju ulazimo, tako da bande imaju svoja obilježja i metode, satanističke grupacije svoje vjerske obrede, bratstva u školama svoja pravila i zadatke koje svaki član mora ispuniti. Za razliku od inicijacija u nekim plemenima koja se odnose na prelazak djece u svijet odraslih i punopravnih članova plemena u kojima su inicijacije vezane za nanošenje boli, preživljavanje, borbu, pokazivanje poštovanja prema njihovim Bogovima, kriminalne grupe su mnogo brutalnije kada su u pitanju inicijacije i one su uglavnom usmjerene na otmice, silovanja, ubistva, krađe, konzumiranje krvi i ljudskih organa prilikom obreda i sl. Ono što je svima zajedničko jesu tetovaže koje su jedno od osnovnih obilježja inicijacija. Tetovaže govore ne samo o bandi ili neformalnoj grupi kojoj pripadate, nego imaju i mnogo šire značenje i govore o ličnosti prestupnika i hijerarhiji u kriminalnoj grupi.¹¹

Inicijacije su sve više prisutne i na društvenim mrežama, gdje mladi postavljaju određene zahtjeve vršnjacima da bi neko bio uključen u njihove zajedničke grupe. Ti zahtjevi su uvijek usmjereni na neku vrstu indirektnog nasilja.¹²

3. INICIJACIJE MLADIH KRIMINALNIM GRUPAMA

Mnogi autori su ukazivali na načine i ceremonije ulaska maloljetnika u neku od kriminalnih grupa.¹³ Bande često zahtijevaju od novih članova da počine

¹⁰ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Na sajtu: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/inicijacija>. Očitano: 05.01.2025.

¹¹ Macanović, N., Radonjić, M. (2024). Inicijacije mladih u svijet kriminala. Banja Luka: Centar modernih znanja.

¹² Radonjić, M. (2024). Ulične bande u Bosni i Hercegovini. U Zborniku: (ur. J. Goran i P. Jagoda.) Ne nasilju kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu. str. 331 – 335. Banja Luka: Centar modernih znanja.

¹³ Macanović, N. (2007). Odnos formalnog i neformalnog sistema u kazneno – popravnim ustanovama. Temida broj 4. str. 57 – 61.

kriminalne radnje prije nego što ih prihvate kao dio bande. Pridruživanje bandi nije besplatan proces. Generalno govoreći, prvo se traži da se dokažete kroz ritual poznat kao "inicijacija". Metode koje se koriste su brutalne—često izvan shvatanja prosječne osobe. Neki obredi inicijacije zahtijevaju da izdržite prebijanje, počinite silovanje, ili čak nešto gore. Novi članovi mogu biti fizički pretučeni od strane drugih članova bande kako bi pokazali svoju hrabrost, što je poznato kao "beat-in" ili "jump-in", što ponekad može rezultirati smrtnim ishodom. Jedna studija pokazuje da su mladi ljudi skloniji povredama tokom inicijacije u bandu nego što su ako odbiju pridruživanje. Ženske članice mogu biti obavezne da imaju seksualne odnose sa muškim članovima kao dio inicijacije, što je poznato kao "sex in", iako mogu biti i "jumped-in" kao njihovi muški vršnjaci. Jedna studija pokazuje da su ženske članice koje su bile "sexed-in" tokom inicijacije u bandu nakon toga bile gledane s manjim poštovanjem nego one koje su bile "jumped-in", čak i kada im je obećano da će postati potpuni članovi. Druga studija je otkrila da se članice koje su bile "sexed-in" suočavaju sa većim rizicima seksualne eksploatacije i zlostavljanja od strane drugih muških članova.¹⁴

Karakteristike članova bandi:

- Snažna potreba za pripadanjem: Mnogi članovi bandi traže osjećaj pripadnosti i identiteta koji im grupa pruža, što može biti rezultat nedostatka podrške ili društvene povezanosti u njihovom prethodnom životu.

- Visok nivo agresivnosti: Članovi bandi mogu razviti visok nivo agresivnosti kao način da održe svoju poziciju unutar grupe i da se zaštite od spoljašnjih prijetnji.

- Nisko samopouzdanje: Iako se mogu ponašati samouvjereno, mnogi članovi bandi mogu imati nisko samopouzdanje i osjećaj nesigurnosti koji pokušavaju da prikriju kroz ponašanje koje je usmjereno ka dokazivanju svoje vrijednosti unutar grupe.

- Posttraumatski stres: Zbog nasilja i kriminalnih aktivnosti u kojima učestvuju, članovi bandi mogu doživljavati posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) ili druge emocionalne traume.

- Prilagođavanje stresu: Život u bandi može zahtijevati stalno prilagođavanje stresnim situacijama, što može uticati na emocionalnu stabilnost i psihološko zdravlje članova.

- Potreba za dominantnošću: Članovi bandi mogu razviti potrebu za dominacijom i kontrolom kao način da ostvare svoju moć i status unutar grupe.

- Izolacija i udaljenost: Mnogi članovi bandi mogu se osjećati izolovano od šire zajednice i društva, što može dodatno pojačati njihovu povezanost sa grupom i njene norme.

- Osjećaj bijesa i frustracije: Članovi bandi često izražavaju osećaj bijesa i frustracije zbog svojih životnih okolnosti, što može biti usmjereno prema rivalnim grupama ili društvenim institucijama.

¹⁴ Blumstein, A., Cohen, J., Farrington, D.P. (1988). Criminal Career Research: Its Value For Criminology. *Criminology*, 26 (1), 1-35.

➤ Potreba za novcem: Novčana privlačnost članstva u bandi je teška za prevazilaženje. Članovi bandi dijele profit od trgovine drogom i drugih ilegalnih aktivnosti. Za tinejdžera, novac se prevodi u društveni status.

➤ Siromaštvo: Mnogi ljudi nemaju posao ili izvor prihoda. Postajanje članom bande može pružiti tinejdžeru priliku da brzo zaradi velike iznose novca, jer mnoge bande učestvuju u ilegalnoj prodaji droge i oružja.

➤ Nedostatak obrazovnih prilika: Mnogi mladi ljudi smatraju da je vrijeme provedeno u školi izgubljeno. Pridruživanje bandi postaje alternativa učenju ili odlasku u školu.

➤ Raspad tradicionalnih porodičnih vrijednosti: Mnogi mladi ljudi nemaju pozitivne odrasle uzore. Mnogi svjedoče o nasilju u porodici, kao i o upotrebi alkohola i drugih droga u domu. Nedostatak roditeljske uključenosti i odsustvo pravila i porodičnih rituala omogućavaju starijim članovima bande da budu viđeni kao autoriteti među mladim tinejdžerima i djecom.

➤ Porodična istorija u bandama: Mnogi članovi uličnih bandi nastavljaju porodičnu tradiciju koju su uspostavili braća, roditelji, bake, dede, ujaci, tetke ili rođaci koje vide kao uzore.

➤ Nedostatak alternativa: Mali broj mogućnosti za zapošljavanje, nedostatak pozitivnih rekreativnih izbora ili neefikasni odgovori na vršnjački pritisak mogu stvoriti atmosferu koja pogoduje članstvu u bandama.

➤ Mali broj rekreativnih prilika: Mnogi tinejdžeri i mladi ljudi nemaju nikakve interese van škole. Pridruživanje bandi pruža prijatelje sa kojima mogu provoditi svoje slobodno vrijeme. Ove emocionalne karakteristike često proizlaze iz djetinjstva, adolescencije ili složenih socijalnih i ličnih faktora, uključujući prošle traume, ekonomske poteškoće i nedostatak pozitivnih uzora.¹⁵

Bande zavisno od tradicije i podneblja imaju različite obrede u inicijacijama. Navešćemo neke od najbrutalnijih i najopasnijih kako bi ukazali na način pristupanja novih članova bandama.

➤ Anđeli pakla su jedna od najpoznatijih moto-bandi na svijetu, postali su poznato ime nakon brojnih sukoba sa zakonom i kriminalom što je utemeljilo njihovu đavolsku reputaciju. Ritual inicijacije za novog člana uključuje "kant u izmeta i mokraće prikupljenih tokom sastanka, a zatim se lijeva na glavu novajlije na svečanom krštenju".

➤ Kineske Trijade vladaju podzemljem Kine, pogotovo Macaom i Hong Kongom. Njihov tradicionalni ritual inicijacije prati složen skup obreda koji uključuju i svete predmete bande i takođe zahtijeva dosta prostora kako bi se pravilno izveo. Iako se zbog sigurnosnih problema u modernim vremenima velik dio obreda morao izbaciti, Trijada je sačuvala najjeziviji dio ceremonije. Regruti u Trijadi moraju popiti snažno piće koje sadrži krv drugih novih regruta. Za neke nove članove Trijade, najteži dio je pamćenje i recitovanje Trijadinih poema.

¹⁵ Edmonton Police Service. "Traits of Gang Members", Na sajtu: <https://www.edmontonpolice.ca/CommunityPolicing/OrganizedCrime/Gangs/TraitsofGangMembers>. Očitano: 06.01.2025.

➤ Arijsko bratstvo je započeto u San Quentin zatvoru 1964. godine. Unutar zatvora kriminalne aktivnosti bande uključivale su mušku prostituciju, krijumčarenje droge i iznudu. Novi članovi Bratstva moraju "napraviti svoj kostur" prije nego što mogu uživati u profitu i snazi bande. Ova inicijacija podrazumijeva da ubiju rivala iz druge bande pa čak i radnika zatvora.

➤ Mara Salvatrucha 13, poznata kao MS-13, najvjerovatnije je osnovana u El Salvadoru prije nego što se proširila SAD-om. FBI vjeruje da oko 10.000 članova postoji u SAD i oko 40.000 u Gvatemali i Hondurasu. Muškarci koji ulaze u MS-13 obično moraju počiniti teška kaznena djela, a inicijacija im može uključivati teško premlaćivanje. Žene koje žele biti članice bande, moraju proći jezivu inicijaciju - nekolicina punopravnih članova ih, načelno siluje.

➤ Jedna od najkontraverznijih organizacija u istoriji SAD, KKK (Ku Klux Klan) ozloglašen je zbog svojih rasističkih pogleda, a jezivim nasiljem su "čistili" američko društvo. Osim njihovih bijelih odora i kapuljača, Klan je poznat i po javnim aktivnostima koja uključuju parade i poznato spaljivanje križa. Svrha? Strah! Tim simbolom teroristu crnce koji žive u blizini.

➤ Praksa poznata kao "bombardovanje gospodara Handana" je originalno ritual s Tajvanskog festivala svjetla. Građani bacaju petarde na statuu golog čoveka koji predstavlja Master Handana, boga bogatstva i rata. Oni koji nose kip takođe su bez košulje. I rijetko izdrže dulje od nekoliko minuta. U čast ove kulture, bande u Tajtangu prihvatile su ovaj ritual 1970. godine. Osoba koja bi izdržala petarde po tijelu najduže imala je ono što je potrebno da vodi grupu. Policija je zabranila festival 1984. godine, ali kriminalci su nastavili sa svojim ritualom.

➤ S korijenima koji se protežu još na kraj 19. vijeka, banda brojeva nastala je u južnoafričkom Johannesburgu kao zatvorska banda pod okriljem njihovog osnivača Nongoloza koji je osmislio propise i organizaciju. Razdvojeni na 26-ice, 27-ice i 28-ice svaka grana ima tačno određene zadatke. Dio rituala uključuje separaciju potencijalnih članova. Zatim etablirani član pita regruta što će uraditi ako vani pada kiša, a on ima samo jedan kišobran. Ako odgovori da će podijeliti kišobran, dobit će seksualni posao. Ako odgovori da bi zakoračio na kišu s bratom iz bande, regrut onda mora napasti čuvara i izdržati batine koje slijede, a da ne pusti zvuk.

➤ Jedna od najopasnijih bandi u SAD-u, Latinski kraljevi osnovani su u Chicagu tokom 1940-ih godina i proširili su se na 34 države. Banda je sarađivala s terorističkim grupama, zabilježena je krađa vojnog oružja pa čak i kanibalizam neposlušnog člana ekipe. Njihovi žestoki rivali su Gangsterski učenici. Dio inicijacije za Kraljeve je da namame Učenike – rukom pokažu znak Učenika. Svako ko odgovori automatski je meta kojeg Kraljevi izrešetaju. Naravno, u obračunu mora učestvovati i novi član.

➤ Kartel vitezova templara sastavljeni od preostalih članova bivše La Familia Michoacana, Templari imaju čvrst etički kodeks. Ističu poštovanje prema ženama te članovima zabranjuju drogu. No zloglasni su upravo prema svom ritualu inicijacije. Novi član mora pojesti dječije srce (jedna od djelatnosti Templara je i trgovina organima). Osim što član time dokazuje svoju predanost, šalju jasnu poruku ostalima – niko ne želi stati na put ljudima koji su spremni pojesti dječije srce.

➤ Nacija ujedinjene krvi. Istorija ove njujorške bande seže do 1993. i zatvora na otoku Rikers gdje su Deadeye and OG Mack okupili druge zatvorenike. Brzo su izrasli u najveću bandu u zatvorskom sistemu države New York. Procjenjuje se kako imaju 500 članova. Iduća su Latino kraljevi s 350. Kako bi pristupili bandi, regruti moraju pustiti krv – moraju napasti i zarezati (najčešće skalpelom) lice drugog zatvorenika. Kako bi mu signalizovali metu, ostali članovi bande viču "013".¹⁶

4. RAZLOZI ULASKA MALOLJETNIKA U KRIMINALNE GRUPE

Ako analiziramo Maslovljevu hijerarhiju potreba kao model onoga što je osobi potrebno za preživljavanje, počinjete da uvidate kako tinejdžeri mogu percipirati šta im banda može ponuditi. Na primjer, ako je porodica razbijena i ne zadovoljava tinejdžerske potrebe za ljubavlju i prihvatanjem, banda može pružiti neku vrstu improvizovane porodice. Ako tinejdžer osjeća da nije u stanju da postigne ekonomski ili društveni uspjeh na konvencionalan način, banda nudi strukturu koja te potrebe zadovoljava kroz kriminalne aktivnosti. Ako se tinejdžer osjeća nesigurno u svom domu ili komšiluku, ili je bio zlostavljan u školi, ideja o grupi koja ga štiti bez obzira na sve postaje privlačna. Da bi prevencija bandi bila uspješna, prvo treba razumjeti šta bande pružaju, a zatim pronaći alternativne načine da se te potrebe zadovolje.¹⁷

Dekar i Van Vinkl (1996) gledaju na pridruživanje omladinskim bandama kao na proces koji se sastoji od privlačenja i pritisaka. Privlačnost se odnosi na atraktivnost bande. Članstvo u bandi može poboljšati prestiž ili status među prijateljima, naročito među devojkama (za momke), i pružiti prilike da se bude s njima. Bande nude i druge atraktivne prilike kao što su uzbuđenje kroz prodaju droge i zarađivanje novca. Tako mnogi mladi ljudi smatraju da donose racionalan izbor kada odlučuju da se pridruže bandi: vide lične prednosti u članstvu u bandi.

Socijalne, ekonomske i kulturne sile često usmjeravaju ili pritišću mnoge adolescente ka bandama. Zaštita od drugih bandi i percipirano opšte blagostanje su ključni faktori. Neki istraživači smatraju da status "nižih klasa" manjinskih mladih ljudi doprinosi njihovom priključenju bandama. Osjećajući se marginalno, adolescenti se pridružuju bandama zbog socijalnih odnosa koji im pružaju osjećaj identiteta. Za neke mlade ljude, bande predstavljaju način rješavanja problema socijalnog prilagođavanja, naročito problema adolescencije. U nekim zajednicama, mladi ljudi su intenzivno regrutovani ili prisiljeni da se priključe bandama. Čini se da nemaju izbora. Neki su praktično rođeni u bandama zbog tradicija u komšiluku i

¹⁶ Dječija srca, pijenje krvi, grupna silovanja... 10 / najužasnijih obreda bandi. Danas.hr. Na sajtu: <https://net.hr/danas/svijet/djecja-srca-pijenje-krvi-grupna-silovanja-10-najuzasnijih-obreda-bandi-89d195a6-b1c9-11eb-a42c-0242ac150028>. Očitano: 08.01.2025.

¹⁷ Le Blanc, M., Loeber, R. (1998). Developmental Criminology Updated. Crime and Justice, 23, pp.115-198.

ranijeg (a možda i sadašnjeg) učešća njihovih roditelja u bandama ili u kriminalnim aktivnostima.¹⁸

U kriminalnim grupama maloljetnici osjećaju pripadnost nekoj neformalnoj grupi, ali sigurnost da će ih članovi te grupe u određenim situacijama i zaštititi. Takve grupe su često homogene ako posmatramo njihovu kriminalnu karijeru, porodicu, odnos prema školi, stepen agresivnosti, poglede na život i sl.¹⁹

Rizici koji mogu doprinijeti vjerovatnoći da se djeca i adolescenti priključe bandama:

- Odrastanje u oblasti sa intenzivnom aktivnošću bandi;
- Istorija učešća u bandama u porodici (članovi porodice koji su trenutni ili bivši članovi bandi) ;
- Istorija nasilja u domu;
- Nedostatak odrasle nadzorne figure;
- Nekontrolisano slobodno vrijeme, naročito poslije školskih časova i tokom vikenda;
- Nedostatak pozitivnih uzora i izloženost medijima (televiziji, filmovima, muzici) koji glorifikuju nasilje bandi;
- Nisko samopouzdanje;
- Osjećaj beznadežnosti u vezi sa budućnošću zbog ograničenih obrazovnih ili finansijskih prilika;
- Osnovni problemi sa mentalnim zdravljem ili mentalni poremećaji.²⁰

Nepisana pravila ulice postaju vodilja i put mnogih mladih ljudi koji svoje nezadovoljstvo često ispoljavaju prvo kroz asocijalne stavove, pa onda kroz predelinkventno ponašanje, gdje dolaze na jednu životnu klackalicu koja u zavisnosti od rizične situacije prevagne na jednu ili na drugu stranu. Jedna strana je da dijete shvati da taj put nije za njega i da mu to nije životno opredjeljenje, te da to zapravo ne želi, dok druga strana vodi ka delinkvenciji i putu ka još većim problemima koji oni ne mogu sami riješiti, a često odbijaju svaki vid pomoći od strane drugih. Taj put najčešće uništava mnoge mlade ljude i stavlja ih na marginu društva.²¹

5. ZAKLJUČAK:

Kako i zašto dolazi do inicijacije i otkud potreba mladih ljudi da uđu u takav kriminalan i opasan svijet je pitanje koje smo sebi postavili na početku pisanja ovog rada. Često je razlog za to odbacivanje od strane članova porodice, vršnjaka, djevojke, grupe, razočarenja, ali i siromaštvo, etiketiranje od drugih, kensel kultura

¹⁸ Decker S., Winkle B. (1996). "Life in the Gang: Family, Friends, and Violence". Cambridge University Press. pp. 26.

¹⁹ Macanović, N. (2014). Kriminogena inficiranost učenika. Banja Luka: Udruženje nastavnika i saradnika Univerziteta u Banjoj Luci. str. 39.

²⁰ Decker S., Winkle B. (1996). "Life in the Gang: Family, Friends, and Violence". Cambridge University Press. pp. 73.

²¹ Macanović, N., Radonjić, M. (2024). Inicijacije mladih u svijet kriminala. Banja Luka: Centar modernih znanja. str. 69 - 72.

među mladima ili socijalna isključenost, lični izgled, određeni hendikepi zašto neko bježi od stvarnosti i problema i spas traži u nekoj drugoj populaciji koja će ga kao takvog prihvatiti. Ipak za tu pripadnost novi član mora da pokaže privrženost i odricanje od normalnog društva i ranijeg stila života. U takvim okolnostima, često i zbog naivnosti i neznanja djeca ulaze u svijet kriminala i postaju članovi raznih neformalnih grupa i vjerskih satanističkih organizacija. Cilj takvih neformalnih grupa je širenje svoje organizacije i popunjavanje iste novim članovima. To je njihova stalna potreba, jer neki od članova završe u zatvoru, a neki izgube život u obračunima sa drugim bandama. Tako da je potreba za vrbovanjem i uključivanjem novih članova stalna aktivnost. Oni su potrošni materijal koje banda i pojedinci koriste u svojim poslovima preprodaje narkotika, oružja, reketiranja, otmica i sl. nedozvoljenim radnjama. Iz takvih grupa je teško kasnije izaći i takav gest se smatra izdajom i najčešće rezultira teškim povređivanjem ili čak ubistvom takvog člana bande.

Nažalost mladi danas sve više izlaz vide u svijetu kriminala, tražeći na taj način neka brza zadovoljstva, popularnost i rejting u društvu, pokazivanje muškosti, hrabrosti. Brz novac, druženje sa starijim kriminalcima, konzumiranje opijata i alkohola su "mamac" za mnoge mlade ljude. Inicijacije za ulazak u svijet kriminala su postepene i počinju sa krađama, tučama tetovažama, konzumiranjem opijata, a onda prelaze u ozbiljnije radnje u vidu otmica, razbojništva, preprodaje narkotika, pa čak i ubistvima gdje su izvršioci maloljetnici.

Ponekad olako pristupamo nekim stvarima kada je u pitanju socijalizacija i obrazovanje djece, i njihovu često nezainteresovanost za školu i kvalitetno organizovanje slobodnog vremena prepuštamo stihijski tražeći izgovore u njihovom pubertetu. Dokolica i nezainteresovanost djece su pogodno tlo za djelovanje ulice i kriminalnih grupa da takvu djecu privuku sebi. Kada kroz inicijacije uđu u svijet kriminala i kada počnu da grade svoju karijeru smatrajući da su rođeni za taj svijet i da im je to zapravo prava porodica koja ih podržava i razumije mi takvu djecu najčešće gubimo, jer oni odlaze u svijet kriminala koji se najčešće završava tragično ili veći dio života provedu u nekoj kazneno – popravnoj ustanovi. Čak i u toj ustanovi ulaze opet u jedan sasvim drugi svijet kriminala u kome vladaju neka druga zatvorska pravila prepuna deprivacija i iskušenja da se opstane i preživi. I tu moraju da prođu opet određene inicijacije kako bi opstali ili kako bi došli do nekog rejtinga koji im omogućava lakši boravak u zatvoru.

Kriza sistema vrijednosti i erozija morala samo još više podstiču mlade na kriminal, a samim tim i na inicijacije i ulazak u svijet kriminala. Nažalost mnogi nakon kratkog perioda opredjeljuju se za kriminal kao profesiju i svoju budućnost, te se ponašaju u skladu sa kodeksom bande ili kriminalne grupe. Sve to upućuje na ozbiljan društveni problem kojem svako društvo mora posvetiti mnogo više pažnje jačajući protektivne faktore i dajući punu podršku institucijama koje se bave socijalizacijom djece, te podržati i ojačati kompetencije roditelja koji imaju problema u vaspitanju svoje djece.

Literatura:

- Blumstein, A., Cohen, J., Farrington, D.P. (1988). Criminal Career Research: Its Value For Criminology. *Criminology*, 26 (1), 1-35.
- De Lisi, M. (2005). *Career Criminals in Society* London. London: Sage Publications.
- Decker S., Winkle B. (1996). "Life in the Gang: Family, Friends, and Violence". Cambridge University Press.
- Dječija srca, pijenje krvi, grupna silovanja... 10 / najužasnijih obreda bandi. Danas.hr. Na sajtu: <https://net.hr/danas/svijet/djecja-srca-pijenje-krvi-grupna-silovanja-10-najuzasnijih-obreda-bandi-89d195a6-b1c9-11eb-a42c-0242ac150028>. Očitano: 08.01.2025.
- Edmonton Police Service. "Traits of Gang Members", Na sajtu: <https://www.edmontonpolice.ca/CommunityPolicing/OrganizedCrime/Gangs/TraitsofGangMembers>. Očitano: 06.01.2025.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Na sajtu: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/inicijacija>. Očitano: 05.01.2025.
- Jugović, A. (2014). *Zapisi iz anomalije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Kron, L. (2008). Globalne perspektive u kontroli i prevenciji kriminala. U: L. Kron (ed.) *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminala*, 29–43. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Le Blanc, M., Loeber, R. (1998). Developmental Criminology Updated. *Crime and Justice*, 23, pp.115-198.
- Macanović, N. (2007). Odnos formalnog i neformalnog sistema u kazneno – popravnim ustanovama. *Temida* broj 4. str. 57 – 61.
- Macanović, N. (2014). Kriminogena inficiranost učenika. Banja Luka: Udruženje nastavnika i saradnika Univerziteta u Banjoj Luci.
- Macanović, N. (2020). Socijalno neprilagođeno ponašanje djece i adolescenata. Banja Luka: Centar modernih znanja.
- Macanović, N. (2021). Resocijalizacija maloljetnih prestupnika. Banja Luka: Centar modernih znanja.
- Macanović, N., Radonjić, M. (2024). Inicijacije mladih u svijet kriminala. Banja Luka: Centar modernih znanja.
- Macanović, N., Radonjić, M., Vuković, J. (2024). Masovna ubistva djece u školama u SAD. *Defendologija Nikšić*, broj 17-18. str. 61-70.
- Miller, W. (1995). *Humiliation: And Other Essays on Honor, Social Discomfort, and Violence*. New York: Cornell University Press.
- Miller, W. (1995). *Humiliation: And Other Essays on Honor, Social Discomfort, and Violence*. New York: Cornell University Press.
- Radonjić, M. (2024). Ulične bande u Bosni i Hercegovini. U *Zborniku: (ur. J. Goran i P. Jagoda.) Ne nasilju kroz sistem društvenih vrijednosti i kulturu*. str. 331 – 335. Banja Luka: Centar modernih znanja.

INITIATIONS OF YOUNG PEOPLE INTO CRIMINAL GROUPS

Prof. dr Nebojša Macanović

Abstract: *The problem of young people entering the world of crime is in the constant prism of the public, due to the expansion of violence, especially in poorer countries and dysfunctional societies. Due to the crisis of the value system, young people increasingly satisfy their needs and interests through crime, as perpetrators of various criminal acts. On that way, they go through various initiations, i.e. proving loyalty and belonging to an informal group. This path most often destroys many young people and puts them on the margins of society. Whether it will happen depends on numerous circumstances, but above all the balance of risk and protective factors in the environment in which the child grows up. It is through this work that we want to point out the problem of*

initiation of young people not only into the world of adults, but also into other informal groups, be it gangs, mafia organizations, religious sects, school fraternities, etc. All of them have serious consequences for a young person who is often rejected by his family, school, peers and society in general and seeks salvation in informal groups in the desire to belong to someone and with the aim of solving his problems. That path is always wrong, and each of these criminal groups is a vicious circle from which it is later difficult to escape due to the members' retaliation against those who want to leave them.

Keywords: *initiations, criminal groups, juvenile delinquents, dysfunctional society.*